

ЗАКОН ЗА НАЦИОНАЛНИОТ УМЕТНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Сл. Весник на Р. Македонија, бр.47 од 08.04.2011 година

Предмет на уредување

Член 1

Со овој закон се уредуваат критериумите и постапката за доделување на титулата национален уметник, правата врз основа на титулата национален уметник и други прашања кои се однесуваат на титулата национален уметник на Република Македонија.

Поим на национален уметник

Член 2

(1) Титулата национален уметник на Република Македонија (во натамошниот текст: национален уметник), како највисоко признание од областа на културата, се доделува на уметник кој ги исполнува следниве општи критериуми:

1) има исклучителен придонес во градењето и унапредувањето на културата и уметноста на Република Македонија, како и за нејзина афирмација во светот или

2) добитник е на една од следниве државни награди:

- „11 Октомври“ за животно дело,
- „11 Октомври“ за долгогодишни остварувања во културата и уметноста,
- „Св. Климент Охридски“ за долгогодишни остварувања во културата и уметноста и
- „23 Октомври“ за долгогодишни остварувања во културата.

(2) Титулата национален уметник се доделува на уметник кој создава дела од уметничкото творештво или изведува дела како актер, режисер, костимограф, сценограф, ликовен уметник, фотограф и архитект, вокално-инструментален солист, диригент, композитор, писател, сценарист, кореограф и балетски уметник.

Член 3

(1) Покрај општите критериуми од членот 2 на овој закон, уметникот од областа на ликовната уметност треба да ги исполнува следниве поединечни критериуми :

1) да е добитник на најмалку три домашни стручни вреднувања, признанија или награди доделени на врвни манифестации од областа на ликовната и фотографијата во Република Македонија;

2) да е добитник на награди или да остварил учество во селекција на официјалната програма на следниве меѓународни манифестации:

- Документа во Касел,
- Меѓународно ликовно биенале во Сао Паоло,
- Меѓународно ликовно биенале во Истанбул,
- Меѓународно ликовно биенале во Александрија,
- Светско биенале во Ичон, Р. Јужна Кореа,
- Манифеста во Холандија,
- Опен во Венеција,
- Триенале на графика во Јокохама, Јапонија,
- Меѓународно графичко биенале во Љубљана и
- Меѓународно ликовно биенале во Венеција;

3) да има учествувано или добиено награда на групни изложби во афирмирани светски институции на покана од познати светски критичари;

4) да има реализирано најмалку 20 премиерни самостојни изложби или презентации;

5) да има реализирано најмалку една ретроспективна изложба во најзначајните музеи или галерии во државата или во светот;

6) да е застапен во најзначајните светски или македонски стручни публикации и

7) да е застапен во уметнички збирки во познати музеи, галерии и приватни колекции во државата или во странство.

(2) Покрај општите критериуми од членот 2 на овој закон, уметникот од областа на архитектурата треба да ги исполнува следниве поединечни критериуми:

1) да е добитник на најмалку пет награди на домашни или на меѓународни конкурси за архитектура;

2) да е добитник на Големата награда на Биеналето на македонската архитектура - БИМАС, Скопје и главната награда за архитектура "АСК" - Скопје и

3) да е добитник на една од следниве награди:

- награда на Меѓународната унија на архитекти,

- награда за современа архитектура на Европската унија „Мајс ван дер Рохе“,

- награда на Меѓународното биенале во Венеција,

- награда на Кралскиот институт на архитекти на Британија или

- да е номиниран за наградата за архитектура „Прицкер“.

(3) Покрај општите критериуми од членот 2 на овој закон, уметникот од областа на драмската уметност треба да ги исполнува следниве поединечни критериуми :

1) да е добитник на најмалку пет награди кои се доделуваат на фестивалите „Војдан Чернодрински“, „Ристо Шишков“, МЕСС во Сараево, „Стериино позорје“ во Нови Сад, БИТЕФ во Белград, Дубровнички летни игри - Дубровник и Сплитско лето - Сплит;

2) да има остварено најмалку 30 главни улоги, односно режии, од кои пет на театарски сцени надвор од Република Македонија (режисер и актер);

3) да има најмалку 50 сценографии или костимографии за сценско-уметнички дела и филм, од кои најмалку десет на сцените надвор од Република Македонија (костимограф и сценограф);

4) да е автор на најмалку десет изведени драмски текстови од кои пет на сцените надвор од Република Македонија или да е застапен во светски антологии за драмски текстови (драматург) и

5) да е добитник на награда која се доделува на фестивалите во Авињон, Единбург, Виена, Бон, Санкт Петербург, Москва, Каиро и Фиер.

(4) Покрај општите критериуми од членот 2 на овој закон, уметникот од областа на филмската уметност треба да ги исполнува следниве поединечни критериуми:

1) да има реализирано најмалку три филма кои биле презентирани на најмалку пет меѓународни филмски фестивали за секој од филмовите поединечно;

2) да е добитник на една од наградите или да остварил најмалку три селекции на следниве фестивали:

- Кански филмски фестивал - Франција,

- Берлински филмски фестивал - Берлинале - Германија,

- Венециски филмски фестивал - Италија,

- Московски филмски фестивал - Русија,

- Меѓународен филмски фестивал во Токио - Јапонија,

- Санденс филмски фестивал - САД,

- Филмски фестивал во Ротердам - Холандија,

- Лондонски филмски фестивал - Англија,

- Меѓународен филмски фестивал во Сан Себастијан - Шпанија,

- Меѓународен филмски фестивал во Торонто - Канада,

- Меѓународен филмски фестивал во Карлови Вари - Чешка,

- Филмски фестивал во Локарно - Швајцарија,

- Филмски фестивал во Монтре - Швајцарија,

- Филмски фестивал во Сан Франциско - САД,

- Фестивал за филм и видео - Оберхаузен - Германија,

- Фестивал за документарен филм - ИТФА - Чешка,
- Фестивал за документарен филм - Шефелд - Англија,
- Фестивал за анимиран филм - Хирошима - Јапонија,
- Фестивал за анимиран филм - Загреб - Хрватска,
- Фестивал за анимиран филм Телурид - САД,
- Фестивал за анимиран филм Анси - Франција,
- Фестивал за анимиран филм во Бразил и
- Фестивал за анимиран филм во Мичиген - САД и

3) да има остварено најмалку една номинација, односно селекција за наградите Златен глобус, наградата на Американската академија на филмски науки и уметности или наградата на Европската филмска академија.

(5) Покрај општите критериуми од членот 2 на овој закон, уметникот од областа на литературата треба да ги исполнува следниве поединечни критериуми:

1) да е добитник на наградата „Браќа Миладиновци“ на Струшките вечери на поезијата за поетска книга, или „Рациново признание“ во Велес, или признанија на Друштвото на писателите на Македонија, или на наградата „Ацо Шопов“ за најдобра поетска книга, или на наградата „Стале Попов“ за најдобро прозно остварување, или на наградата „Димитар Митрев“ за критика и есеј, или „Ванчо Николески“ за литература за деца и млади или да е добитник на високи книжевни признанија на странски држави, односно да е член на меѓународни релевантни академии и здруженија од областа на литературата или како автор да бил застапен во антологиски избори на македонска литература објавувани во Република Македонија и странство;

2) најмалку пет дела да му се издадени од странски репрезентативни издавачки куќи и

3) да е добитник на една од следниве меѓународни награди:

- Меѓународна награда „Ман Букер - САД“,
- награда за литература од книжевни критичари од САД,
- Нобелова награда за литература,
- Пулицерова награда,
- Награда Хуберт Бурда - Германија,
- Награда - Грифин - Канада,
- Златен венец на Струшките вечери на поезијата - Република Македонија,
- Наградата за литература на Европската унија и
- Меѓународна награда за литература „Балканика“.

(6) Покрај општите критериуми од членот 2 на овој закон, уметникот од областа на музичката уметност треба да ги исполнува следниве поединечни критериуми :

1) да има остварено повеќе од 50 концерти, од кои десет солистички концерти/премиерни улоги, со различна програма на сцените во Република Македонија и пет солистички концерти/премиерни улоги, во странство, од кои најмалку две да се реализирани на сцените во Западна Европа, Русија, Кина, Јапонија и САД (вокалноинструментален солист);

2) да има реализирано најмалку 300 изведби со професионални оркестри, од кои 50 со различна програма, 20 праизведби и 20 изведби на меѓународната сцена на покана од странски организатор (диригент);

3) да има изведено најмалку 30 композиции со различна форма, од кои најмалку три да припаѓаат на делата со голема форма како што се кантата, ораториум, симфонија, концерт, опера и балет (композитор) и

4) да е добитник на награда или да остварил учество на натпреварите кои се дел од Женевската федерација на натпревари или како диригент на хор да е добитник на награда на натпреварите кои се дел од Европското гран при за хорско пеење.

(7) Покрај општите критериуми од членот 2 на овој закон, уметникот од областа на танцовата уметност треба да ги исполнува следниве поединечни критериуми:

- 1) да има остварено континуирана изведба на танцови дела во период од 20 години (играч);
 - 2) да има одиграно најмалку 100 први улоги со минимум десет различни наслови во Република Македонија и на меѓународната сцена (играч);
 - 3) да е добитник на една од наградите кои се доделуваат на натпреварите по танцова уметност во Варна, Хелсинки, Москва, Мисисипи, Лозана, ХанOVER и Лондон;
 - 4) да има создадено најмалку 30 кореографии со различна форма, од кои најмалку една да е изведена на покана на репрезентативен балет во странство (кореограф) и
 - 5) да има настапувано со свои кореографии на фестивали во Лондон, Хаг, Монпелие и Дизелдорф или да има освоено награда на светските натпревари за кореографи во Париз и ХанOVER (кореограф).
- (8) Покрај општите критериуми од членот 2 на овој закон, уметникот од областа на популарната музика треба да ги исполнува следниве поединечни критериуми:
- 1) да има издадено најмалку 15 албуми, од кои најмалку еден во продукција на реномирана странска продуцентска куќа;
 - 2) да има реализирано најмалку 100 концерти, од кои 50 солистички и 20 на меѓународни сцени;
 - 3) да има добиено најмалку 15 меѓународни признанија и награди на релевантни меѓународни фестивали и манифестации или да има добиено награда на Греми, односно Ем-ти-ви, односно освоено прво место на Меѓународната манифестација „Евросонг“;
 - 4) да има остварено соработка со репрезентативни странски уметници или
 - 5) да има создадено и изведено музика за сценско-уметнички дела и филмови.

Постапка за доделување на титулата национален уметник

Член 4

- (1) Титулата национален уметник ја доделува претседателот на Република Македонија, врз основа на предлог од министерот за култура, а по претходно мислење на комисија.
- (2) Во текот на една година може да се додели една титула.
- (3) Иницијатива за доделување титула на национален уметник може да достават јавни установи од областа на културата, високообразовни и научни установи и здруженија на граѓани од областа на културата. Иницијативата, заедно со елаборатот за творештвото на кандидатот, се доставува во Министерството за култура.
- (4) Иницијативата се доставува до Министерството за култура во април, а титулата се доделува на 8 Септември - Денот на независноста на Република Македонија.
- (5) Иницијативата ќе ја разгледува комисија основана од министерот за култура, која е должна да утврди дали предлогот за национален уметник е во согласност со критериумите наведени во членовите 2 и 3 од овој закон.
- (6) Комисијата од ставот (1) на овој член е составена од најмалку пет члена, истакнати поединци од областа за која се доделува титулата и има мандат од две години. Тројца од членовите се именуваат по предлог на Советот за култура, а двајца од членовите се именуваат на предлог од Македонската академија на науките и уметностите. Комисијата, по потреба, може да основа стручни тела составени од истакнати поединци од областа за која се доделува титулата и да побара стручна рецензија/осврт на творештвото на уметникот од домашни и странски истакнати поединци.

(7) При изборот на членовите од Комисијата од ставот (1) на овој член потребно е да се води сметка за примена на начелото на соодветна и правична застапеност на припадниците на етничките заедници во Република Македонија.

(8) Комисијата доставува извештај до министерот за култура кој содржи податоци за кандидатот, преглед на неговото творештво и уметнички изведби и оцена за исполнетоста на критериумите.

Права по основ на титулата национален уметник

Член 5

(1) Република Македонија со средства од Буџетот на Република Македонија на носителот на титулата национален уметник му доделува месечен паричен надоместок во износ од две просечни месечни плати исплатени во Република Македонија во претходната година, за тековната година од денот на добивањето на титулата па сè до крајот на животот.

(2) Носителот на титулата национален уметник има право, со средства од Буџетот на Република Македонија, да му се издаде монографија за неговото творештво.

(3) За правата од ставовите (1) и (2) на овој член министерот за култура донесува решение.

Надзор

Член 6

Надзорот над спроведувањето на овој закон го врши Министерството за култура.

Влегување во сила

Член 7

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.